Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
A.M. COLLINS
fremsat den 5. maj 2022[1]

Sag C-646/20

Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht
mod
TB,
procesdeltagere:
Standesamt Mitte von Berlin,
RD

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i civile sager – familieretlige foranstaltninger – kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser – forordning (EF) nr. 2201/2003 – ægteskabssager og sager vedrørende forældreansvar – officielt bekræftede dokumenter og aftaler – opløsning af ægteskabelige forbindelser efter afgivelse af erklæring for italiensk civilstandsmyndighed«

I. Indledning

1. Foranstaltninger, der har til formål at lette den automatiske anerkendelse i hele Den Europæiske Union af ændringer i civilstand, er utvivlsomt en fordel for EU-borgere, der udøver den ret til fri bevægelighed, som traktaterne tillægger dem. Efterhånden som EU-lovgiver udvider de områder, der er omfattet af sådanne foranstaltninger, støder fortolkningen og anvendelsen heraf ind i aspekter af den lovgivning, der regulerer personers civilstand i de forskellige medlemsstater. At der er ærlige meningsforskelle med hensyn til, hvad der falder inden for eller uden for en given foranstaltnings anvendelsesområde, bør således ikke komme som en overraskelse. I den foreliggende sag drejer det sig om den automatiske anerkendelse i Tyskland af en skilsmisse efter gensidigt samtykke, der er opnået ved en udenretslig procedure i henhold til italiensk ret. Med den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) nærmere bestemt anmodet Domstolen om at oplyse, om Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000[2] forpligter medlemsstaterne til uden yderligere

[1] – Originalsprog: engelsk.
[2] – EUT 2003, L 338, s. 1.

betingelser at anerkende en afgørelse om skilsmisse truffet af en anden medlemsstats civile myndigheder i henhold til en udenretslig procedure, der er baseret på en aftale mellem ægtefællerne.

II. Relevante retsforskrifter

A. EU-retten

2. Artikel 1 i forordning nr. 2201/2003 har overskriften »Anvendelsesområde«. Denne forordnings artikel 1, litra a), bestemmer, at forordningen finder anvendelse på det civilretlige område, uanset domsmyndighedens art, for spørgsmål vedrørende skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab.

3. Med henblik på anvendelsen af forordning nr. 2201/2003 er følgende begreber defineret i artikel 2, nr. 1), 2) og 4):

»1) »ret«: alle myndigheder i medlemsstaterne med kompetence i spørgsmål, der falder ind under forordningens anvendelsesområde [3]

2) »dommer«: en dommer eller en embedsmand med beføjelser svarende til en dommers i spørgsmål, der falder ind under forordningens anvendelsesområde [4]

[…]

4) »retsafgørelse«: enhver afgørelse om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab og enhver afgørelse om forældreansvar truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan den betegnes såsom dom eller kendelse« [5].

4. I henhold til artikel 21, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003 anerkendes retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure. Artikel 21, stk. 2, bestemmer ligeledes, at der ikke må stilles krav om anvendelse af en særlig procedure i forbindelse med ajourføring af en medlemsstats civilstandsregister på grundlag af en retsafgørelse om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab, der er truffet i en anden medlemsstat, når den pågældende afgørelse ikke længere kan gøres til genstand for appel eller genoptagelse i henhold til sidstnævnte medlemsstats lovgivning.

5. I henhold til artikel 22, litra a), i forordning nr. 2201/2003 kan en retsafgørelse om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab ikke anerkendes, såfremt en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

[3] – Følgende sprogversioner af artikel 2, nr. 1), i forordning nr. 2201/2003 indeholder en lignende definition af begrebet »ret«: den tjekkiske, den danske, den tyske, den spanske, den franske, den italienske, den nederlandske, den polske, den portugisiske, den rumænske, den slovakiske og den svenske sprogversion.

[4] – Følgende sprogversioner af artikel 2, nr. 2), i forordning nr. 2201/2003 indeholder en lignende definition af begrebet »dommer«: den tjekkiske, den danske, den tyske, den spanske, den franske, den italienske, den nederlandske, den polske, den portugisiske, den rumænske, den slovakiske og den svenske sprogversion.

[5] – Følgende sprogversioner af artikel 2, nr. 4), i forordning nr. 2201/2003 indeholder en lignende definition af begrebet »retsafgørelse«: den tjekkiske, den danske, den tyske, den spanske, den franske, den italienske, den nederlandske, den polske, den portugisiske, den rumænske, den slovakiske og den svenske sprogversion.

6. Endelig fremgår det af artikel 46 i forordning nr. 2201/2003 med overskriften »Officielt bekræftede dokumenter og aftaler«, at officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt og eksigible i en medlemsstat, samt aftaler mellem parterne, som er eksigible i den medlemsstat, hvor de er indgået, anerkendes og erklæres for eksigible på samme vilkår som retsafgørelser.

B. Tysk ret

7. § 97, stk. 1, andet punktum, i Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit af 17. december 2008 (lov om proceduren i familieretlige sager og i sager omfattet af den frivillige retspleje, herefter »FamFG«) bestemmer:

»Bestemmelserne i Den Europæiske Unions retsakter berøres ikke.«

8. FamFG's § 107, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Udenlandske afgørelser om opløsning af et ægteskab, hvorved de ægteskabelige bånd opløses eller bevares, anerkendes kun, såfremt delstatens justitsforvaltning har fastslået, at betingelserne for anerkendelse er opfyldt. Er afgørelsen truffet af en domstol eller en myndighed i en stat, i hvilken begge ægtefæller på tidspunktet for denne afgørelse var statsborgere, afhænger anerkendelsen ikke af en sådan konstatering fra delstatens justitsforvaltnings side.«

9. § 3, stk. 1, i Personenstandsgesetz (civilstandsloven) af 19. februar 2007 (BGBI. 2007 I, s. 122, herefter »PStG«) bestemmer, at civilstandsmyndigheden inden for sit kompetenceområde fører et ægteskabsregister. I henhold til PStG's § 5, stk. 1, skal indførelser i registret suppleres og berigtiges i overensstemmelse med lovens bestemmelser. I henhold til PStG's § 161, stk. 3, skal senere retsakter vedrørende omstødelse af ægteskab eller skilsmisse registreres i indførslen vedrørende ægteskab.

C. Italiensk ret

10. Artikel 12 i Decreto Legge n. 132 – Misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile (lovdekret nr. 132 om hasteforanstaltninger til udenretslig bilæggelse af tvister og andre foranstaltninger med henblik på at nedbringe efterslæbet af civile sager; herefter »lovdekret nr. 132/2014«)[6] af 12. september 2014, ophøjet til lov med ændringer ved Legge n. 162 (lov nr. 162) af 10. november 2014, bestemmer:

»1. Ægtefællerne kan for borgmesteren i dennes egenskab af embedsmand ved civilstandsmyndigheden i henhold til artikel 1 i dekret fra republikkens præsident nr. 396 af 3. november 2000 for den kommune, hvor den ene af dem har bopæl, eller for den kommune, hvor ægteskabet er registreret, med frivillig bistand fra en advokat, indgå en aftale om separation eller i de tilfælde, der er omhandlet i artikel 3, stk. 2, litra b), første afsnit, i lov nr. 898 af 1. december 1970, en aftale om opløsning af ægteskabet eller ophør af ægteskabets civilretlige virkninger eller en aftale om ændring af vilkårene for separation eller skilsmisse.

[6] – *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* nr. 212, 12.9.2014, s. 1.

2. Bestemmelserne i denne artikel finder ikke anvendelse, når ægtefællerne har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne, har et alvorligt handicap som omhandlet i artikel 3, stk. 3, i lov nr. 104 af 5. februar 1992 eller ikke er økonomisk uafhængige.

3. Embedsmanden ved civilstandsmyndigheden modtager af hver af parterne personligt, med frivillig bistand fra en advokat, en erklæring om, at vedkommende ønsker separation eller at bringe ægteskabets civilretlige virkninger til ophør eller at få ægteskabet opløst på de vilkår, der er aftalt mellem dem. Det samme gælder enhver ændring af vilkårene for separation eller skilsmisse. Aftalen må ikke indeholde vilkår vedrørende overdragelser af aktiver. Det dokument, der indeholder aftalen, udarbejdes og underskrives umiddelbart efter modtagelsen af de i dette stykke omhandlede erklæringer. I de i stk. 1 omhandlede tilfælde træder aftalen i stedet for retsafgørelser, der afslutter sagerne om separation, ophør af ægteskabets civilretlige virkninger, opløsning af ægteskabet og ændring af vilkårene for separation eller skilsmisse.

I tilfælde af separation eller ophør af ægteskabets civilretlige virkninger eller opløsning af ægteskabet ved aftale opfordrer embedsmanden ved civilstandsmyndigheden efter modtagelse af erklæringerne fra ægtefællerne dem til at give møde for denne tidligst 30 dage efter modtagelsen af erklæringerne for at bekræfte aftalen samt med henblik på at indgå de i stk. 5 omhandlede aftaler. Manglende fremmøde betyder, at aftalen ikke er bekræftet.

[…]«

11. Det fremgår af artikel 43, stk. 1, og artikel 71, stk. 2, i Decreto del Presidente della Repubblica n. 445/2000 – Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di documentazione amministrativa (dekret fra republikkens præsident nr. 445/2000 – Konsolideret tekst af love og bestemmelser vedrørende administrative dokumenter), at embedsmanden ved civilstandsmyndigheden skal efterprøve, om de gældende retlige betingelser er opfyldt.

12. Det følger af artikel 7 og artikel 95 i Decreto del Presidente della Repubblica nr. 396 – Regolamento per la revisione e la semplificazione dell'ordinamento dello stato civile, a norma dell'articolo 2, comma 12, della legge 15 maggio 1997, n. 127 (dekret fra republikkens præsident nr. 396 – forordning om revision og forenkling af civilstandsloven i henhold til artikel 2, stk. 12, i lov nr. 127 af 15.5.1997), at embedsmanden ved civilstandsmyndigheden afslår at meddele skilsmisse, såfremt de gældende retlige betingelser ikke er opfyldt. Ægtefællerne kan indbringe dette afslag for en domstol.

13. I henhold til Circolare n. 6/15 – Articoli 6 e 12 del decreto-legge 12 settembre 2014, n. 132 – Chiarimenti applicativi (cirkulære nr. 6/15 – artikel 6 og 12 i lovdekret nr. 132 af 12.9.2014), bør artikel 12, stk. 3, tredje punktum, i lovdekret nr. 132/2014 fortolkes således, at den er til hinder for, at ægtefæller i denne form for skilsmissesag kan indføje vilkår vedrørende overdragelse af ejendomsret mellem dem.

14. Det fremgår af ovenstående, at ægtefællerne i henhold til den procedure, der er indført ved artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, hver for civilstandsmyndigheden afgiver en personlig erklæring om, at de ønsker skilsmisse. Mindst 30 dage senere bekræfter embedsmanden ved civilstandsmyndigheden aftalen efter at have efterprøvet, om de lovbestemte betingelser for opløsning af ægteskabet er opfyldt, nemlig at ægtefællerne ikke har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne, har et alvorligt handicap eller er økonomisk afhængige, og

at aftalen mellem dem ikke indeholder vilkår vedrørende overdragelse af aktiver mellem dem. En skilsmisse, der er meddelt af civilstandsmyndigheden, har samme retsvirkning som en skilsmisse meddelt af en kompetent domstol.

III. Tvisten i hovedsagen og anmodningen om præjudiciel afgørelse

15. TB har tysk og italiensk statsborgerskab. Hun indgik ægteskab med RD, der er italiensk statsborger, ved en borgerlig vielse i Berlin den 20. september 2013. Civilstandsmyndigheden i Berlin indførte dette ægteskab i ægteskabsregistret.

16. Den 30. marts 2017 erklærede ægtefællerne for civilstandsmyndigheden i Parma, Italien, at de ønskede at blive separeret. De bekræftede, at de ikke havde mindreårige børn eller myndige børn, som ikke havde retsevne eller havde et alvorligt handicap, eller som var økonomisk afhængige. De anførte endvidere, at de ikke havde indgået nogen aftale om overdragelse af deres aktiver i forbindelse med separationen. Efterfølgende bekræftede de deres respektive erklæringer over for civilstandsmyndigheden.

17. På grundlag af deres erklæringer af 30. marts 2017 henvendte ægtefællerne sig den 15. februar 2018 til civilstandsmyndigheden og erklærede, at de ønskede skilsmisse. Efterfølgende bekræftede de deres erklæringer for civilstandsmyndigheden, som den 2. juli 2018 udstedte en skilsmisseattest med virkning fra den 15. februar 2018.

18. TB anmodede dernæst civilstandsmyndigheden i Berlin om at indføre denne skilsmisse i ægteskabsregistret. Da civilstandsmyndigheden i Berlin var i tvivl om, hvorvidt skilsmissen burde indføres i ægteskabsregistret eller omfattes af den i FamFG's § 107, stk. 1, fastsatte anerkendelsesprocedure, anlagde den sag ved Amtsgericht Berlin (byretten i Berlin, Tyskland). Den 1. juli 2019 fastslog Amtsgericht Berlin (byretten i Berlin), at indførslen af skilsmissen i ægteskabsregistret var betinget af, at den blev anerkendt i henhold til proceduren i FamFG's § 107, stk. 1. Senatsverwaltung für Justiz, Verbraucherschutz und Antidiskriminierung Berlin (Berlins senatsforvaltning for retsvæsen, forbrugerbeskyttelse og bekæmpelse af forskelsbehandling, Tyskland) var imidlertid af den opfattelse, at skilsmissen skulle anerkendes automatisk. Senatsverwaltung afstod således fra at påberåbe sig proceduren i FamFG's § 107, stk. 1 [7].

19. TB iværksatte appel ved Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) til prøvelse af kendelse afsagt den 1. juli 2019 af Amtsgericht Berlin (byretten i Berlin). Appelinstansen gav TB medhold og pålagde civilstandsmyndigheden i Berlin at indføre skilsmissen i civilstandsregistret uden yderligere procedure. Senatsverwaltung für Inneres und Sport (Berlins senatsforvaltning for indre anliggender og sport, Tyskland), som er den kompetente myndighed for tilsyn med civilstandsmyndigheder, iværksatte appel til prøvelse af afgørelsen fra Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol). Det fremgår, at Berlins senatsforvaltning for retsvæsen, forbrugerbeskyttelse og bekæmpelse af forskelsbehandling og Berlins senatsforvaltning for indre anliggender og sport har forskellige opfattelser af dette spørgsmål.

[7] – En særskilt appel iværksat af TB til prøvelse af dette afslag verserer ved Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin, Tyskland).

20. Med henblik på at træffe afgørelse i denne appelsag er Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) af den opfattelse, at det tilkommer den at tage stilling til, om den skilsmisse, som TB søger at få anerkendt, er en retsafgørelse som omhandlet i artikel 2 og artikel 21 i forordning nr. 2201/2003, i hvilket tilfælde FamFG's § 97 ikke kræver nogen yderligere anerkendelsesprocedure, for at den kan indføres i ægteskabsregistret.

21. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at opfattelserne i tysk retslitteratur er forskellige på dette punkt. Nogle retslærde er af den opfattelse, at forordning nr. 2201/2003 finder anvendelse på en skilsmisse, der er opnået i Italien i overensstemmelse med proceduren i artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, og at embedsmanden ved civilstandsmyndigheden er en »dommer« i henhold til forordning nr. 2201/2003. De har henvist til, at formålet med denne forordning er at lette den gensidige anerkendelse af afgørelser om skilsmisse inden for Den Europæiske Union, og at der i medlemsstaterne er en stigende tendens til at anvende skilsmisseprocedurer, som ikke kræver judicielle myndigheders mellemkomst [8]. Andre er af den opfattelse, at en skilsmisse efter gensidigt samtykke, der er meddelt af en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, som den, der er genstand for den foreliggende præjudicielle forelæggelse, ikke er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003.

22. Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) er tilbøjelig til at tilslutte sig det andet synspunkt. Den har anført, at en skilsmisse, der er meddelt af en embedsmand ved civilstandsmyndigheden i overensstemmelse med artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, er en privat skilsmisse, som ikke er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003. Til støtte for denne opfattelse har den forelæggende ret gjort gældende, at kun en af en offentlig myndighed truffet afgørelse om skilsmisse, der har retsstiftende virkninger, kan beskytte »den svageste ægtefælle« mod ulemperne ved skilsmisse, eftersom den, der skal træffe afgørelsen, kan afslå at træffe afgørelse. En rent formel indgriben fra en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, der ikke har beføjelse til at ændre skilsmissevilkårene, kan ikke yde denne beskyttelse. En sådan afgørelse om skilsmisse udgør derfor ikke en »retsafgørelse« i henhold til forordning nr. 2201/2003.

23. Under disse omstændigheder har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen. Den har forelagt Domstolen to spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Er en opløsning af et ægteskab på grundlag af artikel 12 i [lovdekret nr. 132/2014] en retsafgørelse om skilsmisse som omhandlet i [forordning nr. 2201/2003]?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende: Skal en opløsning af et ægteskab på grundlag af artikel 12 i [lovdekret nr. 132/2014] behandles i henhold til bestemmelserne i artikel 46 i [forordning nr. 2201/2003] om officielt bekræftede dokumenter og aftaler?«

24. Den tyske, den estiske, den franske og den italienske regering samt Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. I retsmødet den 8. februar 2022 afgav den tyske, den franske og den polske regering samt Kommissionen mundtlige indlæg og besvarede Domstolens spørgsmål.

[8] – Jf. K. Bogdzevič, N. Kaminskienė og L. Vaigė, »Non-Judicial Divorces and the Brussels II *bis* Regulation: To Apply or Not Apply?«, *International Comparative Jurisprudence*, 2021, bind 7, nr. 1, s. 31-39.

IV. Bedømmelse

A. Det første spørgsmål

25. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en opløsning af et ægteskab ved en lovbestemt procedure, hvorved ægtefæller hver især afgiver en personlig erklæring om, at de ønsker skilsmisse, for en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, som mindst 30 dage senere bekræfter aftalen i deres nærværelse efter at have efterprøvet, om de lovbestemte betingelser for opløsning af ægteskabet er opfyldt, nemlig at ægtefællerne ikke har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne, har et alvorligt handicap eller er økonomisk afhængige, og at aftalen mellem dem ikke indeholder vilkår vedrørende overdragelse af aktiver, er en retsafgørelse om skilsmisse i henhold til forordning nr. 2201/2003.

26. Den tyske regering har – i retsmødet støttet af den polske regering – gjort gældende, at dette spørgsmål under henvisning til ordlyden og opbygningen af og formålet med forordning nr. 2201/2003 samt EU-lovgivers hensigt bør besvares benægtende.

27. Den tyske regering har for det første anført, at definitionen af begrebet retsafgørelse i artikel 2, nr. 4), i forordning nr. 2201/2003 ikke præcist angiver karakteren eller intensiteten af den offentlige myndigheds mellemkomst, når den meddeler skilsmisse. Anvendelsen af ordene »truffet af en ret« til at beskrive den måde, hvorpå en skilsmisse skal meddeles, tyder imidlertid på, at den offentlige myndigheds mellemkomst skal have det, som den tyske regering betegner som retsstiftende virkninger, nemlig at den offentlige myndigheds mellemkomst udgør kilden til den nye retstilstand. Denne betingelse er ikke opfyldt, når den offentlige myndigheds funktion i forbindelse med proceduren er begrænset til at anerkende og registrere en skilsmisse efter gensidigt samtykke.

28. For det andet indebærer opbygningen af forordning nr. 2201/2003, at en retsafgørelse om skilsmisse skal være resultatet af en af en ret eller en offentlig myndighed udstedt retsakt med retsstiftende virkninger, for at den kan anerkendes i andre medlemsstater uden en særlig procedure i henhold til forordningens artikel 21, stk. 1. I modsat fald skal medlemsstaterne i henhold til forordning nr. 2201/2003 automatisk anerkende aftaler om privat skilsmisse, der er indgået i andre medlemsstater uden en offentlig myndigheds mellemkomst.

29. For så vidt angår formålet med forordning nr. 2201/2003 har den tyske regering for det tredje gjort gældende, at den gensidige anerkendelse og den gensidige tillid, der ligger til grund for denne forordning, kræver, at for at en af en ret eller en offentlig myndighed udstedt retsakt automatisk anerkendes i en anden medlemsstat, skal denne retsakt være forbundet med udøvelse af offentligretlige beføjelser og have retsstiftende virkninger. Disse krav er ikke opfyldt, når en offentlig myndighed blot anerkender og registrerer en aftale om privat skilsmisse.

30. For det fjerde har EU-lovgiver ikke haft til hensigt at lade en skilsmisse meddelt af en embedsmand ved civilstandsmyndigheden være omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003, da medlemsstaternes lovgivning på tidspunktet for vedtagelsen af denne foranstaltning ikke forudså, at skilsmisse kunne meddeles ved en udenretslig procedure. Denne situation bekræftes af den omstændighed, at Rådets forordning (EU) 2019/1111 af 25. juni 2019 om kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i ægteskabssager og i sager

vedrørende forældreansvar og om internationale børnebortførelser[9] udtrykkeligt omhandler automatisk anerkendelse af udenretslige skilsmisseprocedurer. Disse ændringer havde været unødvendige, hvis forordning nr. 2201/2003 allerede havde fastsat en automatisk anerkendelse af afgørelser om skilsmisse, der træffes i forbindelse med en sådan procedure. Forordning nr. 2019/1111 finder imidlertid ikke anvendelse på de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag ratione temporis.

31. Den italienske regering er – støttet af den estiske regering og Kommissionen – af den opfattelse, at det første spørgsmål bør besvares bekræftende, da den skilsmisse, som ønskes anerkendt i Tyskland, ikke er en privat skilsmisse. Kommissionen har navnlig anført, at hovedformålet med forordning nr. 2201/2003 er at sikre gensidig anerkendelse af retsafgørelser som hjørnestenen i oprettelsen af et ægte retligt område. Af denne grund skal alle retsafgørelser, der træffes i en medlemsstat, og som er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003, anerkendes på hele medlemsstaternes område, uden at der kræves nogen formel anerkendelsesprocedure med henblik herpå.

32. Afgørende for besvarelsen af det første spørgsmål er den betydning, der tillægges begreberne »ret«, »dommer« og »retsafgørelse« som omhandlet i artikel 2 i forordning nr. 2201/2003.

33. I overensstemmelse med fast retspraksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse tages hensyn til disse bestemmelsers ordlyd, den sammenhæng, hvori de indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som de udgør en del af[10].

34. Artikel 2, nr. 1), i forordning nr. 2201/2003 definerer begrebet »ret« således, at det omfatter alle myndigheder i medlemsstaterne med kompetence i spørgsmål, der falder ind under denne forordnings anvendelsesområde. Den gængse betydning af dette udtryk er, at en »ret« er enhver myndighed, som i henhold til en medlemsstats lovgivning tillægges kompetence på det civilretlige område, herunder skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab.

35. Denne fortolkning bekræftes af definitionen af begrebet »dommer« i artikel 2, nr. 2), i forordning nr. 2201/2003, som omfatter en embedsmand med beføjelser svarende til en dommers i civilretlige spørgsmål vedrørende skilsmisse. Det følger heraf, at hvis en medlemsstat tillægger dommere kompetence i spørgsmål, der falder ind under forordningens anvendelsesområde, nemlig civilretlige spørgsmål vedrørende skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab, og tillægger andre offentlige embedsmænd tilsvarende beføjelser, er disse offentlige embedsmænd omfattet af definitionen af »dommer« som omhandlet i forordning nr. 2201/2003.

36. Artikel 2, nr. 4), i forordning nr. 2201/2003, som definerer begrebet »retsafgørelse«, fuldender billedet; i henhold til denne bestemmelse er en dom eller kendelse truffet af en myndighed, som en medlemsstat tillægger kompetence til at meddele skilsmisse, en retsafgørelse, der er truffet i denne medlemsstat. I medfør af artikel 21, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003 »anerkendes« denne retsafgørelse i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure med henblik herpå. De retsafgørelser, der automatisk anerkendes i hele Den Europæiske Union, omfatter således en afgørelse om skilsmisse truffet af en embedsmand, som en medlemsstat har tillagt kompetence i civilretlige spørgsmål vedrørende skilsmisse.

9 – EUT 2019, L 178, s. 1.

10 – Dom af 24.3.2021, MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

37. Anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003, der er beskrevet i forordningens artikel 1, udgør den ramme, inden for hvilken artikel 2 skal læses. Det fremgår af artikel 1, stk. 1, at forordning nr. 2201/2003 finder anvendelse på det civilretlige område for spørgsmål vedrørende bl.a. skilsmisse. Da begrebet »ret« til dette formål er defineret som beskrevet i forordningens artikel 2, nr. 1), er det klart, at de nævnte definitioner finder anvendelse i forbindelse med anerkendelsen af skilsmissedomme, -kendelser eller -afgørelser truffet i andre medlemsstater end dem, som anmodningen om anerkendelse af sådanne domme rettes til.

38. Hvad angår de mål, der forfølges med forordning nr. 2201/2003, fremgår det af betragtningerne hertil, at den har til formål at sikre samarbejde om civilretlige spørgsmål vedrørende skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab og er baseret på princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser som hjørnestenen i oprettelsen af et ægte retligt område [11]. Som Domstolen har fastslået, er forordning nr. 2201/2003 baseret på gensidig tillid, hvilket kræver gensidig anerkendelse af retsafgørelser [12]. Gensidig anerkendelse af retsafgørelser er desuden nødvendig for at undgå hindringer for det indre markeds funktion [13], da et afslag på at anerkende retsafgørelser i civilretlige spørgsmål, herunder skilsmisse, kan hindre eller afskrække unionsborgere fra at udøve den ret til fri bevægelighed, der følger af EU-retten.

39. Følgelig bestemmer artikel 21, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003, at en retsafgørelse, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en procedure med henblik herpå. Ved forordning nr. 2201/2003 er der således indført en ordning for medlemsstaternes automatiske anerkendelse af en kategori af retsakter, som den definerer. Selv om skilsmisseretten ikke er harmoniseret mellem medlemsstaterne ved forordning nr. 2201/2003, anerkendes en afgørelse om skilsmisse truffet i en medlemsstat, som er omfattet af definitionerne deri, således automatisk i alle andre medlemsstater, dog med et begrænset antal undtagelser.

40. Da den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse synes at være den første lejlighed, som Domstolen har haft til at fortolke artikel 2 i forordning nr. 2201/2003 med henblik på anvendelsen af dennes artikel 21, stk. 1, er det hensigtsmæssigt at se nærmere på Sahyouni-dommen [14]. Den pågældende præjudicielle forelæggelse var indgivet i forbindelse med anerkendelsen i Tyskland af en skilsmisse opnået ved en ensidig viljeserklæring, som ægtemanden havde afgivet for en gejstlig domstol i Syrien [15]. Sagen rejste spørgsmål vedrørende fortolkningen af forordning (EU) nr. 1259/2010 af 20. december 2010 om indførelse af et forstærket samarbejde om lovvalgsreglerne i forbindelse med skilsmisse og separation [16], som finder anvendelse på skilsmisse og separation i situationer, hvor der foreligger en lovkonflikt [17]. Domstolen henviste i sin dom til tiende betragtning til forordning nr. 1259/2010, hvorefter dens materielle anvendelsesområde og bestemmelser bør stemme overens med bestemmelserne i forordning nr. 2201/2003 [18]. Efter at have undersøgt artikel 1, stk. 1, litra a), og artikel 2, nr. 4), i forordning nr. 2201/2003 fastslog Domstolen, at det ikke ville være konsekvent at definere begrebet »skilsmisse«, der anvendes i begge forordninger, forskelligt, hvilket ville medføre, at

11 – Første og anden betragtning til forordning nr. 2201/2003.

12 – Dom af 16.1.2019, Liberato (C-386/17, EU:C:2019:24, præmis 41 og 44 og den deri nævnte retspraksis).

13 – Første betragtning til forordning nr. 2201/2003.

14 – Dom af 20.12.2017 (C-372/16, EU:C:2017:988).

15 – Ibidem, præmis 17-21.

16 – EUT 2010, L 343, s. 10.

17 – Artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 1259/2010.

18 – Dom af 20.12.2017, Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:988, præmis 40).

deres respektive anvendelsesområder er forskellige [19]. Da begrebet skilsmisse i forordning nr. 2201/2003 omfatter skilsmisser, der er meddelt af en statslig retsinstans eller af en offentlig myndighed eller under dennes kontrol, fastslog Domstolen, at anvendelsesområdet for forordning nr. 1259/2010 var lige så begrænset, således at skilsmisser, der er meddelt uden en statslig myndigheds mellemkomst, ikke var omfattet af sidstnævnte forordnings anvendelsesområde [20].

41. Det fremgår af Sahyouni-dommen, at den ordning for automatisk anerkendelse, der er indført ved forordning nr. 2201/2003, kun finder anvendelse på skilsmisser, der er meddelt af en statslig retsinstans eller af en offentlig myndighed eller under dennes kontrol. Den bekræfter således gyldigheden af den opfattelse, at for at en skilsmisse i henhold til forordning nr. 2201/2003 automatisk kan anerkendes i en anden medlemsstat, kan den meddeles af en offentlig myndighed, der ikke er tillagt retslig kompetence, eller under dennes kontrol. Jeg vil tilføje, at der efter min opfattelse ikke er blevet fremført noget argument for Domstolen, der kan begrunde en sondring mellem en skilsmisseprocedure, der gennemføres ved en national domstol, og en procedure, der gennemføres for en offentlig embedsmand, såsom en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, under omstændigheder, hvor parret ønsker skilsmisse efter gensidigt samtykke. I alle disse tilfælde påhviler det den person, der gennemfører proceduren, at efterprøve, at hver af ægtefællerne gyldigt har givet samtykke til opløsningen af ægteskabet, og at alle lovbestemte betingelser for at træffe afgørelsen om skilsmisse er opfyldt.

42. I denne forbindelse gør jeg opmærksom på, at proceduren for civilstandsmyndigheden i Italien i henhold til artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014 er tilgængelig i situationer, der sandsynligvis ikke kræver, at civilstandsmyndigheden foretager en afvejning, eftersom beføjelsen til at meddele skilsmisse kun kan udøves, hvis det er godtgjort, at ægtefællerne ikke har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne eller har et alvorligt handicap, eller som er økonomisk afhængige, og at aftalen mellem ægtefællerne ikke indeholder vilkår vedrørende overdragelse af aktiver. Under disse omstændigheder er den omstændighed, at civilstandsmyndigheden ikke har beføjelse til at ændre vilkårene i aftalen mellem ægtefællerne, af ringe betydning, eftersom civilstandsmyndigheden i betragtning af ægtefællernes gensidige samtykke skal meddele skilsmissen, når de lovbestemte betingelser er opfyldt. Selv om beskyttelsen af den »svageste ægtefælle« kan være et legitimt hensyn, således som den forelæggende ret har anført, er det langt fra klart, at den procedure, der er indført ved artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, ikke tager dette hensyn i betragtning under hensyn til de begrænsede omstændigheder, hvorunder den er tilgængelig, kravet om ægtefællernes gensidige samtykke og betingelsen om, at civilstandsmyndigheden skal efterprøve de faktiske omstændigheder, som fremlægges af ægtefællerne.

43. Den tyske regering har gjort gældende, at selv om en skilsmisse, der er meddelt af en anden offentlig myndighed end en domstol, der udøver en retslig kompetence, automatisk kan anerkendes i henhold til forordning nr. 2201/2003, skal den pågældende afgørelse have det, som den betegner som en retsstiftende virkning. Efter den tyske regerings opfattelse er civilstandsmyndighedens rolle i forbindelse med opløsningen af ægtefællernes ægteskab udelukkende passiv, idet den blot består i at registrere en aftale, der er af privat karakter, som ægtefællerne har indgået med henblik på skilsmisse. Et sådant tilfælde er således ikke omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003, således som Domstolen fastslog i Sahyouni-dommen [21] under noget anderledes faktiske omstændigheder.

[19] – Ibidem, præmis 41 og 42. I dommens præmis 43 bemærkede Domstolen ligeledes, at de to forordninger var blevet vedtaget inden for rammerne af politikken for retligt samarbejde på det civilretlige område.

[20] – Ibidem, præmis 45-49.

[21] – Dom af 20.12.2017 (C-372/16, EU:C:2017:988).

44. I lyset af ordlyden af artikel 2 og artikel 21 i forordning nr. 2201/2003 og Domstolens tilgang til definitionen af begrebet skilsmisse i forbindelse med forordning nr. 1259/2010 kan det med sikkerhed konkluderes, at som følge af den rolle, som civilstandsmyndigheden spiller i forbindelse med opløsningen af et ægteskab i den procedure, der er beskrevet i artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, er skilsmisser, der meddeles i henhold hertil, omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003.

45. I denne henseende kan det anføres, at der ikke er noget i artikel 21 i forordning nr. 2201/2003, der understøtter tanken om, at for at en retsafgørelse kan anerkendes automatisk i en anden medlemsstat, skal den have nogle yderligere karakteristika ud over de krav, der er indeholdt heri. For så vidt som den tyske regering har påberåbt sig anvendelsen af verbet »at træffe« i definitionen af begrebet »retsafgørelse« i artikel 2, nr. 4), i forordning nr. 2201/2003, forekommer en af betydningerne af dette verbum, nemlig »at erklære«, mig at være relevant. At erklære, at der foreligger en given situation, er at anerkende, at den foreligger. Det følger heller ikke af karakteren af en erklæring, at den person, der afgiver den, altid skal skabe genstanden for den pågældende erklæring. En civilstandsmyndigheds anerkendelse af ægtefællernes gensidige ønske om at opløse deres ægteskab, forudsat at visse lovbestemte betingelser er opfyldt, er åbenbart en erklæring om, og dermed en meddelelse af, dets opløsning.

46. Under alle omstændigheder skal en embedsmand ved civilstandsmyndigheden for at kunne opløse et ægteskab i henhold til artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014 sikre sig, at de heri indeholdte lovbestemte betingelser er opfyldt – i modsat fald skal denne afvise at give tilladelse til opløsningen af ægteskabet. For at sikre sig dette skal embedsmanden ved civilstandsmyndigheden undersøge, om de lovbestemte betingelser for udøvelsen af de beføjelser, som lovgivningen tillægger denne, er opfyldt. Efter min opfattelse indebærer dette, at embedsmanden ved civilstandsmyndigheden træffer en afgørelse om, at der foreligger en række lovbestemte krav, som har den konsekvens, at ægteskabet opløses, en afgørelse, der som følge af sin art har retsstiftende virkninger for de berørte personers civilstand.

47. Det følger heraf, at en afgørelse om skilsmisse, der er opnået i forbindelse med en procedure som den, der er beskrevet i punkt 14 i dette forslag til afgørelse, ikke er en privat skilsmisse. Selv om opløsningen af ægteskabet er baseret på parternes aftale herom, opløses ægteskabet ikke, medmindre civilstandsmyndigheden har sikret sig, at de gældende lovbestemte betingelser er opfyldt. Hvis dette ikke er tilfældet, forbliver ægtefællerne lovligt gift, uanset en eventuel aftale, som de måtte have indgået. Civilstandsmyndighedens godkendelse af, at de gældende betingelser er opfyldt, og udstedelse af en skilsmisseattest til bekræftelse heraf har således retsstiftende virkninger.

48. Det kan endvidere anføres, at en civilstandsmyndigheds anerkendelse af, at et par ønsker at indgå ægteskab, anses for at udgøre et ægteskab i alle medlemsstater, herunder Tyskland, igen forudsat at de nødvendige lovbestemte betingelser er opfyldt. Ægteskaber anerkendes eller indstiftes nemlig næsten altid af offentlige embedsmænd, der udøver statens udøvende magt, og ikke af dommere, der udøver en retslig kompetence. Hvis der med en offentlig embedsmands formelle anerkendelse af parternes samtykke til at indgå ægteskab indstiftes et ægteskab i lovens forstand, ser jeg ingen logisk grund til, hvorfor der med den samme embedsmands formelle anerkendelse af parternes samtykke til at opløse et ægteskab ikke ligeledes kan indstiftes en skilsmisse.

49. Den tyske og den polske regering har til støtte for deres synspunkt søgt at drage analogier til Domstolens dom i henholdsvis sagen Mærsk Olie & Gas [22] og Solo Kleinmotoren-sagen [23], som begge vedrørte fortolkningen af Bruxelleskonventionen [24]. I dommen i sagen Mærsk Olie & Gas [25] blev der i en kontraherende stat anlagt et erstatningssøgsmål, som havde været genstand for en foreløbig kendelse afsagt af en domstol i en anden kontraherende stat, der pålagde sagsøgte at oprette en ansvarsbegrænsningsfond. Domstolen fastslog, at en »retsafgørelse« i konventionens forstand skal være udstedt af et judicielt organ, der har sæde i en kontraherende stat og træffer afgørelse i stridsspørgsmål mellem parterne under udøvelse af sin egen kompetence [26]. Dommen i Solo Kleinmotoren-sagen [27] rejste spørgsmålet, om et forlig, der var indgået for en ret i en kontraherende stat, kunne anses for en »retsafgørelse«, der kunne anerkendes i en anden kontraherende stat. Domstolen fastslog, at et forlig ikke er en retsafgørelse, heller ikke selv om det er kommet i stand for en ret og bringer sagen til afslutning, fordi sådanne forlig har kontraktmæssig karakter [28].

50. Hverken de faktiske eller de retlige omstændigheder i sagen ved den forelæggende ret svarer til dem, der skulle tages stilling til i de nævnte domme. Hvad angår dommen i sagen Mærsk Olie & Gas [29] er de retsakter, der kan anerkendes i henhold til forordning nr. 2201/2003, udtrykkeligt defineret til at være mere omfattende end de retsakter, der kan anerkendes i henhold til Bruxelleskonventionen. Med hensyn til Solo Kleinmotoren-dommen [30] kan en skilsmisse efter gensidigt samtykke ikke sidestilles med et forlig inden for rammerne af en retssag. I sidstnævnte tilfælde afslutter kontrakten mellem parterne retssagen, idet retten blot tager denne retligt bindende aftale til efterretning med henblik på at afslutte den for retten verserende sag. I modsætning hertil kræves det i forbindelse med ægtefæller, der ønsker skilsmisse efter gensidigt samtykke, at en offentlig myndighed vedtager en retsakt, for at skilsmissen har retligt bindende virkning.

51. Den polske regering har ligeledes påberåbt sig WB-dommen [31], hvori Domstolen fastslog, at notarer ikke er »dommere« som omhandlet i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis [32]. De bestemmelser, der gav anledning til den præjudicielle forelæggelse i WB-sagen, er materielt forskellige fra de bestemmelser, som Domstolen er anmodet om at fortolke i den foreliggende sag. For det første skal de kompetente myndigheder i henhold til artikel 3, stk. 1, litra g), og artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 give garantier med hensyn til deres upartiskhed og retten til at blive hørt, og deres afgørelser skal kunne gøres til genstand for anke eller fornyet prøvelse ved en judiciel myndighed. Forordning nr. 2201/2003 fastsætter ingen krav svarende til disse, hvoraf nogle under alle omstændigheder

22 – Dom af 14.10.2004 (C-39/02, EU:C:2004:615).

23 – Dom af 2.6.1994 (C-414/92, EU:C:1994:221).

24 – Konvention af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, som ændret ved konventionen af 9.10.1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen vedrørende Domstolens fortolkning af denne konvention (EFT 1978, L 304, s. 1, herefter »Bruxelleskonventionen«).

25 – Dom af 14.10.2004 (C-39/02, EU:C:2004:615).

26 – Ibidem, præmis 45 og 46.

27 – Dom af 2.6.1994 (C-414/92, EU:C:1994:221).

28 – Ibidem, præmis 18.

29 – Dom af 14.10.2004 (C-39/02, EU:C:2004:615).

30 – Dom af 2.6.1994 (C-414/92, EU:C:1994:221).

31 – Dom af 23.5.2019 (C-658/17, EU:C:2019:444).

32 – EUT 2012, L 201, s. 107.

vanskeligt ville kunne overføres til omstændighederne i forbindelse med en skilsmisse efter gensidigt samtykke. For det andet involverede WB-sagen en notar, der udfærdigede et arvebevis, der både med hensyn til sin karakter og sine virkninger adskiller sig fra en afgørelse om skilsmisse truffet af en civilstandsmyndighed. For det tredje bemærkede Domstolen i denne dom, at notarer udøver et liberalt erhverv og leverer flere forskellige ydelser mod vederlag [33], til forskel fra den foreliggende sag, der vedrører offentlige embedsmænd, der udøver beføjelser svarende til en dommers.

52. Den tyske regering har ligeledes gjort gældende, at forordning nr. 2201/2003 ikke omfatter en skilsmisseprocedure af den art, der er indført ved artikel 12 i lovdekret nr. 132/2014, fordi medlemsstaternes lovgivning på tidspunktet for vedtagelsen af forordning nr. 2201/2003 ikke tillod sådanne udenretslige skilsmisseprocedurer. Som det fremgår af punkt 32-38 i dette forslag til afgørelse, er der intet i ordlyden, sammenhængen eller de mål, der forfølges med forordning nr. 2201/2003, der giver grundlag for at konkludere, at EU-lovgiver havde til hensigt at udelukke sådanne procedurer fra den ordning for automatisk anerkendelse, der er indført ved forordning nr. 2201/2003; om noget peger disse indikatorer alle i den modsatte retning.

53. På tilsvarende måde har den tyske regering gjort gældende, at eftersom de ændringer af forordning nr. 2201/2003, der er indført ved forordning nr. 2019/1111, var nødvendige for, at udenretslige skilsmisseprocedurer kunne omfattes af anvendelsesområdet for førstnævnte forordning, og disse ændringer finder anvendelse fra den 1. august 2022, er de ratione temporis uanvendelige på de faktiske omstændigheder i hovedsagen.

54. Jeg vil fremsætte tre bemærkninger med hensyn til disse argumenter. For det første taler lovgiver gennem de retsakter, der vedtages. Hvis de begreber, der anvendes, klart kan fortolkes på en bestemt måde, påhviler det den judicielle myndighed at give dem virkning. For det andet er det på ingen måde usædvanligt, at Den Europæiske Unions retsinstanser anmodes om at fortolke lovgivning i forbindelse med faktiske eller retlige omstændigheder, der opstår efter vedtagelsen af denne lovgivning. Som generaladvokat Wathelet under henvisning til flere af sine forgængeres forslag til afgørelse mindede om, skal EU-retten fortolkes i lyset af de nuværende omstændigheder. Lovgivningen må ikke afskære sig fra det virkelige liv og skal så hurtigt som muligt tilpasse sig samfundet, da der i modsat fald er fare for, at lovgivningen bliver udtryk for forældede synspunkter og kommer til at indtage en statisk rolle [34]. I overensstemmelse med dette synspunkt skal EU-retten fortolkes dynamisk for at undgå, at den bliver »forstenet«. For det tredje er det ikke muligt at fortolke EU-retlige bestemmelser i lyset af ændringer, der er indeholdt i en senere vedtaget lovgivning [35]. Som den tyske regering selv har anerkendt, er forordning nr. 2019/1111 ratione temporis uanvendelig på den foreliggende sag. Det er derfor ikke muligt at drage konsekvenser heraf med henblik på fortolkningen af forordning nr. 2201/2003.

55. For fuldstændighedens skyld vil jeg behandle anvendelsesområdet for undtagelsen om grundlæggende retsprincipper fra den automatiske anerkendelse af afgørelser om skilsmisse, der er opnået i andre medlemsstater og reguleres af forordning nr. 2201/2003, hvilket den polske regering har tillagt en vis betydning i retsmødet. Artikel 22 i forordning nr. 2201/2003 indeholder en udtømmende liste over undtagelser fra princippet om gensidig anerkendelse, der er fastsat i artikel 21. I henhold til artikel 22, litra a), i forordning nr. 2201/2003 kan en retsafgørelse om skilsmisse ikke anerkendes, såfremt en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

33 – Dom af 23.5.2019 (C-658/17, EU:C:2019:444, præmis 60).

34 – Generaladvokat Wathelets forslag til afgørelse Coman m.fl. (C-673/16, EU:C:2018:2, punkt 56).

35 – Jf. analogt dom af 22.11.2017, Aebtri (C-224/16, EU:C:2017:880, præmis 18, 19 og 64).

56. Domstolen har bemærket, at forordning nr. 2201/2003 bygger på en betragtning om, at anerkendelsen og fuldbyrdelsen af retsafgørelser truffet i en medlemsstat er baseret på princippet om gensidig tillid [36]. Som følge heraf bør grundene til ikke-anerkendelsen af retsafgørelser begrænses mest muligt [37]. Ikke-anerkendelsen af en retsafgørelse på grundlag af grundlæggende retsprincipper skal således fortolkes strengt, for så vidt som en sådan ikke-anerkendelse udgør en hindring for virkeliggørelsen af et af de grundlæggende mål i forordning nr. 2201/2003 [38]. Grundlæggende retsprincipper kan følgelig kun i undtagelsestilfælde anvendes som en grund til at afslå at anerkende en retsafgørelse [39].

57. Selv om medlemsstaterne som udgangspunkt frit kan fastlægge indholdet af de grundlæggende retsprincipper, fastlægges grænserne for begrebet med henvisning til artikel 22, litra a), i forordning nr. 2201/2003 [40]. Domstolen kan således efterprøve de grænser, inden for hvilke myndighederne i en medlemsstat kan anvende begrebet som begrundelse for ikke at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en kompetent ret eller myndighed i en anden medlemsstat [41]. En anvendelse af undtagelsen om grundlæggende retsprincipper kan således kun komme på tale i tilfælde, hvor anerkendelsen af en retsafgørelse, der er truffet i en anden medlemsstat, på helt uantagelig måde vil være i strid med retsordenen i den medlemsstat, anmodningen rettes til, eller med andre ord udgør en åbenbar overtrædelse af en retsregel, der anses for væsentlig i retsordenen i den medlemsstat, anmodningen rettes til [42]. Anvendelsesområdet for undtagelsen om grundlæggende retsprincipper er ligeledes begrænset af artikel 25 i forordning nr. 2201/2003, hvorefter anerkendelse af en retsafgørelse ikke kan afslås under henvisning til, at lovgivningen i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, ikke tillader skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab på samme grundlag.

58. I denne forbindelse kan Domstolens dom i Coman-sagen være relevant [43]. En medlemsstats forpligtelse til at anerkende et ægteskab mellem to personer af samme køn indgået lovligt i en anden medlemsstat med henblik på, at en tredjelandsstatsborger indrømmes opholdsret, gør ikke indgreb i ægteskabsinstitutionen i førstnævnte medlemsstat ved at pålægge sidstnævnte at give mulighed for ægteskab mellem personer af samme køn. Forpligtelsen til at anerkende ægteskaber, der er indgået lovligt i en anden medlemsstat, har til formål at gøre det muligt for personer at udøve deres rettigheder i henhold til EU-retten [44]. En medlemsstats forpligtelse til at anerkende sådanne ægteskaber kan således ikke udgøre en trussel mod den offentlige orden, selv om den pågældende medlemsstats lovgivning forbyder ægteskab mellem personer af samme køn [45].

59. Det fremgår således, at en medlemsstat ikke kan påberåbe sig undtagelsen om grundlæggende retsprincipper i artikel 22 i forordning nr. 2201/2003 med henblik på at begrunde ikke-anerkendelsen af en afgørelse om skilsmisse, der er opnået i en anden medlemsstat, med den begrundelse, at den procedure, hvorved denne afgørelse er truffet, ikke findes i en lignende eller identisk form i retssystemet i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

36 – 21. betragtning til forordning nr. 2201/2003.

37 – Dom af 16.1.2019, Liberato (C-386/17, EU:C:2019:24, præmis 46).

38 – Ibidem, præmis 55.

39 – Jf. analogt dom af 25.5.2016, Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, præmis 38).

40 – Ibidem, analogt, præmis 39.

41 – Ibidem, analogt, præmis 40.

42 – Jf. analogt, dom af 28.3.2000, Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164, præmis 37), af 19.11.2015, P (C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, præmis 39), og af 25.5.2016, Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, præmis 42).

43 – Dom af 5.6.2018, Coman m.fl. (C-673/16, EU:C:2018:385, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

44 – Ibidem, præmis 45.

45 – Ibidem, præmis 46.

60. Endelig skal det fremhæves, at ovenstående ikke indebærer nogen forpligtelse for medlemsstaterne til at give mulighed for at meddele skilsmisse ved en udenretslig procedure.

61. Jeg foreslår derfor, at Domstolen besvarer den forelæggende rets første spørgsmål med, at en opløsning af et ægteskab ved en lovbestemt procedure, hvorved ægtefæller hver især afgiver en personlig erklæring om, at de ønsker skilsmisse, for en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, som mindst 30 dage senere bekræfter aftalen i deres nærværelse efter at have efterprøvet, om de lovbestemte betingelser for opløsning af ægteskabet er opfyldt, nemlig at ægtefællerne ikke har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne, har et alvorligt handicap eller er økonomisk afhængige, og at aftalen mellem dem ikke indeholder vilkår vedrørende overdragelse af aktiver, er en retsafgørelse om skilsmisse i henhold til forordning nr. 2201/2003.

B. Det andet spørgsmål

62. Såfremt Domstolen besvarer det første spørgsmål benægtende, ønsker den forelæggende ret oplyst, om reglen om officielt bekræftede dokumenter og aftaler i artikel 46 i forordning nr. 2201/2003 kan finde anvendelse på en afgørelse om skilsmisse truffet efter den i punkt 14 i dette forslag til afgørelse beskrevne procedure.

63. Den tyske regering er af den opfattelse, at dette spørgsmål bør besvares benægtende, da aftalen om skilsmisse mellem ægtefællerne ikke er en eksigibel aftale i henhold til italiensk ret som krævet i henhold til artikel 46 i forordning nr. 2201/2003, således at den kan omfattes af den herved bekendtgjorte ordning for automatisk anerkendelse.

64. Den franske regering, som har begrænset sine bemærkninger til det andet spørgsmål, har – støttet af den estiske regering – anført, at den omhandlede aftale er et officielt bekræftet dokument eller en aftale mellem parterne, som bør anerkendes som sådan, forudsat at den er eksigibel i henhold til italiensk ret. I betragtning af den foreslåede besvarelse af det første spørgsmål er det Kommissionens opfattelse, at det er ufornødent at besvare det andet spørgsmål.

65. Som det fremgår af mit forslag til besvarelse af det første spørgsmål, er jeg af den opfattelse, at en afgørelse om skilsmisse, der er truffet efter den i punkt 14 i dette forslag til afgørelse beskrevne procedure, er en retsafgørelse om skilsmisse i henhold til forordning nr. 2201/2003. Det følger heraf, at den skilsmisse, som er genstand for forelæggelsesafgørelsen, hverken er et officielt bekræftet dokument eller en aftale mellem parterne som omhandlet i artikel 46 i forordning nr. 2201/2003.

V. Forslag til afgørelse

66. På baggrund af ovenfor anførte betragtninger foreslår jeg, at Domstolen besvarer de af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) forelagte præjudicielle spørgsmål på følgende måde:

»En opløsning af et ægteskab ved en lovbestemt procedure, hvorved ægtefæller hver især afgiver en personlig erklæring om, at de ønsker skilsmisse, for en embedsmand ved civilstandsmyndigheden, som mindst 30 dage senere bekræfter aftalen i deres nærværelse efter at have efterprøvet, om de lovbestemte betingelser for opløsning af ægteskabet er opfyldt, nemlig at ægtefællerne ikke har mindreårige børn eller myndige børn, som ikke har retsevne, har et alvorligt

handicap eller er økonomisk afhængige, og at aftalen mellem dem ikke indeholder vilkår vedrørende overdragelse af aktiver, er en retsafgørelse om skilsmisse i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar.«